

RĒZEKNES AUGSTSKOLA

Via Latgalica

Humanitāro zinātņu žurnāls
Journal of Humanities

LATGALISTIKYS KONGRESU MATERIALI

PROCEEDINGS OF THE CONGRESS ON LATGALISTICS

II

RĒZEKNIS AUGSTŠKOLA
A. MICKEVIČA UNIVERSITATE POZNAŅĀ
LATVEJIS UNIVERSITATE
SANKTPĪTERBURGYS VAĻSTS UNIVERSITATE

CENTRS I PERIFEREJA: PERSPEKTIVU MAIŅA

Marij's Andžānis symtgadei

2. storptautyskuo latgalistikys konference

Rēzekne,
2009. goda 15.–17. oktobris

2010

Lingvistiskās un kultūrvēsturiskās informācijas daudzums kā kritērijs valodas un dialekta atšķiršanā

Lai arī ir zināms, ka divas valodas (piemēram, krievu un ukraiņu) var atšķirties savā starpā mazāk nekā divi vienas un tās pašas valodas dialekti (piemēram, ķīniešu valodas dialekti), dažādu idiomu tuvību joprojām ierasts mērīt, izmantojot opozīciju „valoda“ vs. „dialekts“. Šis jautājums nodarbina gan plašāku sabiedrību, gan ierēdņus, kas ir saistīti ar valodas politiku valstī. Valodnieki pašu problēmu „valoda vai dialekts“ bieži uzskata par nepiederošu valodniecības jomai¹, tās vietā saredzēdami šai jomā veselu virkni sīkāku jautājumu².

Šos jautājumus jeb faktoros, kas ietekmē idioma statusu (bet nenosaka to viennozīmīgi), parasti apvieno divās grupās: tīri lingvistiskie un sociolingvistiskie.

Pie tīri valodnieciskiem faktoriem pieder objektīva idiomu tuvība un to savstarpēja saprotamība. Idiomu tuvība būtu analizējama dažādos sistēmas līmeņos, tam ir (vai tiek) izstrādātas īpašas metodes, no tām visplašāk pazīstama ir leksikostatistika (attiecībā uz latgaliešu literāro valodu sk. Andronovs 2009 un tur minēto literatūru), bet ir mēģinājumi līdzīgi analizēt arī morfoloģiju un fonētiku (Поляков, Соловьёв 2006; Тамбовцев 2003; Берзинь(ш) 2004; 2006). Savstarpējo saprotamību bieži vien ir grūti objektīvi novērtēt (sk. tomēr Яхонтов 1980).

Sociolingvistisko faktoru starpā parasti min idioma funkcionālo pilnvērtību (vai tam ir literārais standarts, rakstu tradīcija, kādās

¹ Sal.: „Dialekts kā lingvistiskās izpētes objekts ir jāieceļ tajā pašā rangā, kāds ir literārajai valodai un mazajām bezrakstu valodām“ (Калнынь 1976: 41); „Valodniekam .. nav principiālas atšķirības starp „lielām“ un „mazām“ valodām; katra zemeslodes iedzīvotāju valoda ir visrūpīgākās izpētes vērtā, turklāt ne tikai tāpēc, ka katrs jauns lingvistisks konkrētā materiāla pētījums var bagātināt valodniecības zinātni un līdz ar to veicināt tās attīstību, bet arī tāpēc, ka katrai tautai tās valoda nav vienkārši saziņas līdzeklis, bet gan nacionāli vēsturisku un kultūras vērtību iemiesojums“ (Ярцева 1982: 3).

² „Valodniecībai (īpaši sociolingvistikai) nepieciešama sava skala valodu līdzības mērīšanai, kas nav saistīta ar pretstatījumu „valoda — dialekts““ (Яхонтов 1980: 150).

sfērās tas tiek lietots³, vai tam noteikts arī oficiālais statuss utt.), runātāju pašidentifikāciju⁴, etnisko piederību, arī politisko faktoru⁵.

Šajā rakstā piedāvāts vēl cits aspekts problēmas „valoda vai dialekts“ vērtēšanai, kas atklājās, kopā ar profesori Lidiju Leikumu strādājot pie enciklopēdiskā latgaliešu valodas apraksta Krievijas ZA Valodniecības institūtā gatavotajam daudzējumu izdevumam „Pasaules valodas“⁶. Jautājums par konkrētā idioma statusu ir saistīts ar šim idiomam veltītā enciklopēdiskā apraksta apjomu: skaidrs, ka par valodu informācijas (vispirmām kārtām sociolingvistiskas un kultūrvēsturiskas) var sniegt vairāk nekā par dialektu, valodas (to literārie paveidi) parasti ir arī sīkāk aprakstīti, tātad ir pieejams vairāk datu par to lingvistisko sistēmu. Var teikt, ka informācijas apjoms ir atkarīgs no idioma „lieluma“ (objektīvs faktors) un no tā izpētes līmeņa (subjektīvs faktors). Tāpēc izdevumā „Pasaules valodas“ tika izstrādātas četras valodas apraksta shēmas ar dažādu detalizācijas pakāpi (Ярцева 1982; Жури́нская и др. 1986: 38–40) — sk. 9. lpp.

Vismazāk zināmām valodām tiek piemērota valodu saimes, valodu grupas vai dialektu grupas apraksta shēma — kad par konkrētu valodu pagaidām vispār nevar sniegt kaut cik izvērstus datus, tiek aprakstītas kopīgas valodu grupas īpašības, tās nederencējot un neiedziļinoties konkrēto valodu raksturojumā⁷. (Šo shēmu izmanto arī, sniedzot vispārīgu raksturojumu labi pazīstamai valodu saimei, atspoguļojot tās locekļu sastatāmo pētījumu rezultātus.)

Sīkāku informāciju par aprakstāmo idiomu sniedz dialekta apraksta shēma. To izmanto, raksturojot kādu atsevišķu dialektu rakstā par valodu vai aprakstot tādu runas formu, kura tiek definēta kā dialekts,

³ Uz šo attiecas arī jautājums, vai tiek veikti tulkojumi no viena idioma otrā, kas ir arguments par labu to patstāvīgumam (Мусорин 2001). Dažus tulkojumus no latviešu uz latgaliešu uzrāda V. Seiles bibliogrāfiskais rādītājs (Seiļ 1936: 468, 471, 482), interesantu pretējas darbības piemēru atgādina L. Leikuma (1992: 164–165), sk. arī Magazēinis 2007.

⁴ „...Galvenais kritērijs, pēc kura divas „runāšanas“ („говорения“) ir jāuztver vai nu kā vienas literārās valodas nacionālie varianti vai tās dialekti, vai kā tuvu radniecīgas valodas, ir attiecīga pašu lietotāju izpratne par šīm „runāšanām““ (Пиотровский 1973: 38).

⁵ Attiecībā uz latgaliešu valodu šo faktoru apliecina Annas Stafekas intervija Latvijas Radio 4. programmas raidījumā „Latgale“ 2009. g. 19. novembrī: tajā tiek pausts viedoklis, ka par reģionālo latgaliešu valodu nedrīkstētu uzskatīt politisku un ekonomisku apsvērumu dēļ (mms://lr1w.latvijasradio.lv/pppy?20091119D141500144600).

⁶ Sīkāk — projekta mājas lapā: <http://iling-ran.ru/langworld/index.shtml>

⁷ „Liela daļa valodu ir aprakstīta tik aptuveni un vispārīgi, ka ziņas par tām nācās apvienot īpašos rakstos par valodu grupām“ (Жури́нская и др. 1986: 34).

IZDEVUMA „PASAULES VALODAS“ TIPVEIDA RAKSTU SHĒMAS (pēc: <http://iling-ran.ru/langword/comment.shtml>)

Raksts par valodu saimi, valodu grupu, dialektu grupu

1. Nosaukums (tā varianti, vēsture)
2. Lokalizācija (mūsdienu lokalizācija, iespējamā pirmdzimtene) un galvenie pārstāvji (ar īsām ziņām par katru valodu un grupu)
3. Aptuvenus runātāju skaits
4. Ģenealoģiskās klasifikācijas principi un varianti
5. Nošķiršanās hronoloģija (lielām valodu saimēm)
6. Fonētikas un gramatikas tipiskākās īpatnības

Raksts par valodu (saīsināts)

- 1.0. Nosaukums
- 2.0. Lokalizācija (izmirušām valodām — pastāvēšanas laiks)
- 3.0. Ģenētiskā piederība
- 4.0. Pieminekļu apskats; grafikas raksturojums
- 5.0.0. Lingvistiskais raksturojums
 - 5.1.0. Fonoloģija (ieskaitot ziņas par uzsvaru, toni utt.)
 - 5.1.1. zilbe
 - 5.1.2. skaņu miju tipi
 - 5.2.0. Morfoloģija
 - 5.2.1. valodas morfoloģiskais tips (aglutinatīvā, flektīvā utt.)
 - 5.2.2. morfoloģisko kategoriju sastāvs un raksturojums; to izteikšanas līdzekļi
 - 5.2.3. galvenie vārddarināšanas paņēmieni
 - 5.3.0. Sintakse
 - 5.3.1. vienkāršā teikuma (vai tā ekvivalenta) struktūra
 - 5.3.2. saliktā teikuma raksturīgākie tipi
 - 5.4.0. Ģenētisks un areāls leksikas raksturojums
- 6.0. Ziņas par dialektiem

Raksts par dialektu

1. Nosaukums (tā varianti; vēlams — pašnosaukums, nosaukumi citās valodās, kaimiņu dialektos)
2. Vieta dialektu grupā (attiecībā uz literāro/standarta valodu, lingvistiskā apraksta īpatnības; raksturīgākās izogļosas; gramatiskās īpatnības: fonētika, prosodika, morfoloģija, sintakse; leksika)
3. Izplatība, pēc iespējas — runātāju skaits
4. Funkcionālā slodze (rakstu tradīcija; lietots ģimenē vai arī plašāk)

Raksts par valodu (pilns)

- 1.1.0. Vispārīgas ziņas
 - 1.1.1. nosaukuma varianti
 - 1.1.2. ģenealoģiskā informācija
 - 1.1.3. izplatība; runātāju skaits
- 1.2.0. Lingvoģeogrāfiskās ziņas
 - 1.2.1. vispārīgs dialektu sastāvs
 - 1.3.0. Sociolingvistiskās ziņas
 - 1.3.1. komunikatīvi funkcionāls valodas statuss un rangs
 - 1.3.2. standartizācijas pakāpe
 - 1.3.3. mācību un pedagoģiskais statuss
 - 1.4.0. Rakstības tips
 - 1.5.0. Īsa valodas vēstures periodizācija
 - 1.6.0. Valodas strukturālās īpatnības, ko nosaka valodu kontakti
- 2.0.0. Lingvistiskais raksturojums
- ...
- 2.7.0. Dialektu sistēma

nenorādot valodu, kurai tas piederīgs (šāds stāvoklis iespējams lingvistiski maz pētītos pasaules reģionos). Tātad nosaukums „dialekts“ šajā gadījumā attiecināms arī uz idiomēm, kuru cilme un attiecības ar radu idiomēm nav skaidras.

Vēl vairāk informācijas iekļauts valodas saīsinātā apraksta shēmā. Galvenais iemesls, kāpēc izvēlas saīsināto shēmu, ir idioma nepietiekama izpēte, tātad datu trūkums.

Valodas pilnā apraksta shēma tiecas aptvert visu informāciju (gan lingvistisko, gan sociolingvistisko), kas ir svarīga konkrētas valodas raksturojumam valodu tipoloģijas pētījumos; to izmanto rakstos par zinātnē samērā labi pazīstamām valodām.

Profesora A. Braidaka latgaliešu valodas apraksts, kas iekļauts baltu valodām veltītajā sējumā (Брейдак 2006), veidots pēc valodas saīsinātā apraksta shēmas⁸ (latviešu, lietuviešu un senprūšu valodas aprakstītas pēc pilnās shēmas). Citi iespējamie risinājumi būtu: 1) iekļaut to latviešu valodas aprakstā kā vienu no dialektiem (resp. izmantot dialekta apraksta shēmu) vai 2) aprakstīt pēc valodas pilnā apraksta shēmas.

Vērtējot latgaliešu valodu pēc pieejamās informācijas daudzuma, var droši apgalvot, ka tā vairāk sliecas uz valodas pilnā apraksta shēmas pusi. Ietilpināt vajadzīgo informāciju dialekta apraksta shēmā (nemaz nerunājot par vispārīgu valodu saimes apraksta shēmu⁹) nebūtu iespējams: nāktos atteikties no kaut cik detalizēta rakstības vēstures apraksta, nevarētu iedziļināties gramatiskās struktūras raksturojumā, izlokšņu jautājumi tiktu skarti virspusēji (atsevišķam dialektam valodas pilnajā aprakstā paredzēts veltīt tikai vienu rindkopu, bet patstāvīgs raksts par dialektu var būt arī ap 7 lappusēm). Toties papildināt aprakstu līdz pilnai shēmai dažos aspektos būtu bijis visai reāli. Faktiski publicētais latgaliešu valodas apraksts apjoma ziņā balansē starp saīsinātā un pilnā apraksta shēmu. Nožēlu par to, ka latgaliešu valodai tika izvēlēts saīsināts apraksts, vairākkārt savā recenzijā par sējumu pauž Pjotrs Arkadjevs (Аркадьев 2007: 130, 131, 132, 133), aizrādīdams līdzsvara trūkumu starp bagātīgi komentētiem sociolingvistiskajiem jautājumiem un pārāk īso valodas sistēmas aprakstu (saīsināta shēma neparedz formveidošanas paradīgu iekļaušanu, netiek detalizēts gra-

⁸ Citu valodu starpā, kas izdevuma citos sējumos aprakstītas pēc šīs shēmas, ir fēru, Šveices vācu, luksemburdiešu, gaskoniešu, korsikiešu, arī, piemēram, huņņu, pečeņegu u. c.

⁹ Pēc šīs shēmas ir veidots plašs V. Toporova baltu valodu zara apraksts, kurā iekļautas apakšnodaļas par mirušajām baltu valodām (galindu, jātvingu, kuršu, zemgaļu un sēļu) (Топоров 2006).

matisko kategoriju apskats u. c. — jāpiekrīt recenzentam, ka tas traucē novērtēt latgaliešu un latviešu literārās valodas atšķirības pakāpi).

Tomēr jāatzīst, ka latgaliešu valodas funkcionēšanas īpatnības un izpētes līmenis reizēm sagādā grūtības, mēģinot sekot pilnīgai shēmai. Tā, piemēram, literārās izrunas normas (un pētījumu par to) trūkums spieda A. Bredaku būvēt fonoloģijas aprakstu uz izlokšņu materiāla. Tādējādi shēmas „pielaikošana“ spilgtāk parāda arī aktuālus latgalistikas jautājumus. Pilnajā valodas aprakstā gaidāma arī izvērsta informācija par valodas mācību un pedagoģisko statusu, izpētes centriem, bet par latgaliešu valodu te pagaidām nav daudz ko teikt: tā netiek regulāri mācīta skolās, arī mērķtiecīgas izpētes programmas vai koordinējoša centra nav. Trūkst pat drošas informācijas par runātāju skaitu (izņemot Daugavpils Universitātes Latgales Pētniecības institūta aprēķinus, ka latgaliešu valodu ikdienas saziņā izmantojot ap 150–200 tūkstošiem cilvēku¹⁰).

Līdzīgi secinājumi balstās arī pieredzē, kas iegūta, strādājot pie latgaliešu valodas šķirklja „Lielajai Krievijas enciklopēdijai“ (Андронов, Лейкыма 2010)¹¹, kurā rakstiem par dzīvajām valodām izmanto šādu shēmu:

1. Valoda (nosaukums, nosaukuma sinonīmi)
2. Definīcija, norādot runātājus. Ziņas par valodu saimi, grupu utt., kam valoda pieder
3. Izplatības areāls
4. Runātāju skaits; cik daudzi valodu uzskata par dzimto (pēc pēdējās tautas skaitīšanas)
5. Sociālais un likumiskais valodas statuss (valsts, oficiālā, starpnacionāls, ģimenes sazināšanas līdzeklis, baznīcas valoda u. tml.)
6. Dialektu daudzveidība ar ziņām par teritoriju, funkcionēšanas sfēru, izloksnēm utt.
7. Ziņas par valodas tipoloģiskajām īpatnībām (atšķirībā no citām tās pašas valodu saimes, grupas, apakšgrupas valodām)
8. Ziņas par literāro valodu (attīstības vēsture, veidošanās un funkcionēšanas īpatnības u. c.)
9. Ziņas par rakstību un rakstu tradīciju (vai ir, kad radās, grafiskais pamats, grafisko pamatu maiņa, svarīgākie rakstības pieminekļi)
10. Bibliogrāfija
11. Vārdnīcas (skaidrojošās, krievu ↔ aprakstāmās valodas)
12. Alfabēta tabula (valodām ar rakstu formu)

¹⁰ <http://dau.lv/ld/latgale.html>

¹¹ Pirms šīs enciklopēdijas tika publicēti trīs „Lielās padomju enciklopēdijas“ izdevumi, no kuriem tikai pirmajā bija šķirklis par latgaliešu valodu (Латгальский язык 1938).

Šī shēma lika aizdomāties arī par darāmo latgaliešu valodas izpētē un pilnvērtīgas funkcionēšanas nodrošināšanā. Te aktualizējas, piemēram, jautājums par latgaliešu valodas areālo (vai tipoloģisko) specifiku dažādos sistēmas līmeņos, par skaidrojošo un tulkojošo vārdnīcu trūkumu¹². Šķirklis par latgaliešu valodu sanāca visai plašs (ap 6 tūkst. rakstzīmju) — gan tāpēc, ka, aprakstot mazāk pazīstamu vielu, nepieciešami vairāk izvērsti paskaidrojumi, gan tāpēc, ka grūti norādīt citus avotus, kur lasītājs varētu atrast informāciju par latgaliešu valodu krieviski. Apjoma ziņā latgaliešu valodas apraksts līdzinās tādu „lielo“ valodu aprakstiem kā spāņu (5,8 tūkst.) vai itāļu (6,7 tūkst.), tas ir pat trīs reizes garāks par kataloņu valodas aprakstu (2 tūkst.), bet tomēr īsāks nekā šķirklis par latviešu (11 tūkst.) vai lietuviešu (15 tūkst.) valodu.

Aplūkotie piemēri rāda, kā enciklopēdiskās informācijas daudzums korelē ar idioma vietu kontinuumā no „dialekta“ līdz „valodai“. Tomēr rezultāts būtu ne tikai šīs informācijas apjoma izvērtēšana un idioma vietas noteikšana, bet arī secinājums, kā analizētajam idiomam trūkst, lai kļūtu par neapšaubāmu valodu. Jāuzsver, ka idioma statuss ir atkarīgs arī no informācijas daudzuma par to sabiedrības apziņā: ja par idiomu zināms maz un nedaudziem, cilvēki sliecas to uzskatīt par mazsvarīgu (tātad dialektu vai izlokni), nesaskata tajā uzmanības cienīgu objektu¹³, bet, jo plašāk kāds idioms cilvēkiem ir pazīstams, jo mazāk šaubu sagādā tā valodas tituls.

Par latgaliešu valodu un kultūrvēsturi joprojām visai maz ir zināms gan plašākai sabiedrībai, gan zinātniekiem ārpus Latvijas, gan pašiem Latgales latviešiem. Tas nozīmē, ka jāpievēršas ne tikai pašai valodas attīstībai (resp. aktīvākai lietošanai dažādās dzīves jomās) un valodas izpētei, bet arī jānodrošina plašāka pieeja informācijai par to (kas tiek pētīts, kur tiek publicēts, ko var lasīt par latgaliešu valodu, kā var uzzināt vārdu nozīmes utt.).

Literatūra

Leikuma 1992 — L. Leikuma. J. Akeleviča grōmotai par bišu audzēšonu — 160 // Tāvu zemes kalendars 1992. Rēzekne: Latgolas Kulturas centra izdevnīceiba, 1992. — 164.–167. pl.

¹² Esošo vārdnīcu dati tiek apvienoti LU Humanitāro zinātņu fakultātes Baltu valodniecības katedras uzturētajā mājas lapā: <http://www.lu.lv/filol/latgalistica>.

¹³ Pēc principa „par ko nezina (netiku dzirdējis skolā, augstskolā, lasījis avīzēs utt.), tas neeksistē“; šāds uzskats reizēm ietekmē arī zinātniekus: „...nereti priekšstats par dialekta sociālo nepilnvērtību tiek pārcelts tā valodnieciskās izpētes plaknē: „ja dialekts nav patstāvīga valodas vienība, tad tas neesot jāpētī tā, kā tiek pētīta valoda (piemēram, literārā)“ (Калнынь 1976: 40).

- Magazeinis 2007 — I. Magazeinis. Kultūrspecifiskās problēmas un iekšskultūras komunikācijas aspekti intralingvālajā tulkošanā, tulkojot no latgaliešu rakstu valodas latviešu literārajā valodā // <http://www.lakuga.lv/lg/files/download?id=700> (27.07.2009.)
- Seiļ 1936 — V. Seiļ. Grāmatas Latgales latviešiem: Latgaliešu dialektā izdoto grāmatu chronoloģiskais, sistēmatisks, autoru un izdevēju rādītājs (1585.–1936.). Rīga, 1936.
- Андронов, Лейкума 2010 — А. В. Андронов, Л. Лейкума. Латгальский язык // Большая Российская энциклопедия, т. 17. Москва: БРЭ, 2010 (в печати).
- Аркадьев 2007 — П. М. Аркадьев. [Рец.:] Языки мира. Балтийские языки. М.: Academia, 2006. 221 с. + 4 карты // Вопросы языкознания, 2007, № 5. — с. 129–134.
- Берзинь 2006 — А. У. Берзинь. Измерение фономорфологического расстояния между латышскими наречиями путём применения расстояния Вагнера-Фишера // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: Труды международной конференции «Диалог 2006» (Бекасово, 31 мая — 4 июня 2006 г.) / Под ред. Н. И. Лауфер, А. С. Нариньяни, В. П. Селегея. — Москва: Изд-во РГГУ, 2006. — С. 65–72.
- Берзиньш 2004 — А. У. Берзиньш. Сравнение балтийских языков методом n-грамм // Труды международной конференции «Корпусная лингвистика — 2004», 11–14 октября 2004 г., Санкт-Петербург. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петербургского университета, 2004. — С. 65–71.
- Брейдак 2006 — А. Б. Брейдак. Латгальский язык // Языки мира: Балтийские языки / РАН. Ин-т языкознания. Ред. колл.: В. Н. Топоров, М. В. Завьялова, А. А. Кибрик и др. Москва: Academia, 2006. — С. 193–213.
- Журинская и др. 1986 — М. А. Журинская, А. И. Новиков, Е. И. Ярославцева. Энциклопедическое описание языков. Теоретические и прикладные аспекты. Москва: Наука, 1986.
- Калнынь 1976 — Л. Э. Калнынь. Диалектологический аспект проблемы «Язык и диалект» // Известия АН СССР, 1976, Т. 35. Серия литературы и языка, № 1. — С. 34–45.
- Латгальский язык 1938 — Латгальский язык // Большая советская энциклопедия / Гл. ред. О. Ю. Шмидт. Т. 36. Москва: Советская энциклопедия, 1938. — Стб. 82.
- Мусорин 2001 — А. Ю. Мусорин. Что такое отдельный язык? // Сибирский лингвистический семинар. Новосибирск, 2001, № 1. — С. 12–16. (Skatīta inter-neta versija: <http://www.philology.ru/linguistics1/musorin-01.htm> (27.07.2009.))
- Пиотровский 1973 — Р. Г. Пиотровский. Лингвистические оценки расхождения близкородственных языков // Вопросы языкознания, 1973, № 5. — С. 36–42.
- Поляков, Соловьев 2006 — В. Н. Поляков, В. Д. Соловьев. Компьютерные модели и методы в типологии и компаративистике. Казань: КГУ, 2006.
- Тамбовцев 2003 — Ю. А. Тамбовцев. Типология функционирования фонем в звуковой цепочке индоевропейских, палеоазиатских, урало-алтайских и других языков мира: компактность подгрупп, групп, семей и других языковых таксонов. Новосибирск: Сибирский Независимый институт, 2003.

- Топоров 2006 — В. Н. Топоров. Балтийские языки // Языки мира: Балтийские языки / РАН. Ин-т языкознания. Ред. колл.: В. Н. Топоров, М. В. Завьялова, А. А. Кибрик и др. Москва: Academia, 2006. — С. 10–50.
- Ярцева 1982 — Языки и диалекты мира: Проспект и словарь / Институт языкознания АН СССР; отв. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Наука, 1982.
- Яхонтов 1980 — С. Е. Яхонтов. Оценка степени близости родственных языков // Теоретические основы классификации языков мира / Институт языкознания АН СССР; отв. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Наука, 1980. — С. 148–157.

The amount of linguistic, cultural and historical information as a criterion for differentiating between a language and a dialect

This article argues for adding a new criterion to the traditional linguistic and sociolinguistic criteria used to determine whether an idiom is a language or a dialect. The proposed criterion is based on the relevant amount of linguistic, cultural and historical information about the idiom. The idea arose while editing prof. A. Bredidaks' article on Latgalian in the encyclopaedic multi-volume publication "Languages of the World: Baltic languages" (Institute of Linguistics, Russian Academy of Sciences). There are four standard templates for the articles in this encyclopaedia according to the amount of the available data on specific idiom (one for a general description of a group of languages, one for a dialect, and two for a language — a full one and a shortened one). The shortened template for the description of a language was applied for Latgalian by prof. A. Bredidaks, thus placing it between a full-fledged language and a dialect. The amount of relevant information on Lagalian can in no way be squeezed into the template for a dialect. The description, however, could have been completed up to the full template for a language, at least on some points. Thus, "fitting" Latgalian into this or that template reveals some problematic questions in Latgalistics — those preventing Latgalian from being unanimously considered a language, not a dialect. Such questions concern both the functional scope of the language (e.g. the lack of regular teaching and research activities) and the minuteness of linguistic description (e. g. the lack of dictionaries, phonological description and a pronunciation norm).

The degree of awareness about an idiom in a society also impacts on the status of that idiom (the less one knows, the less important it seems). The average Latvian knows too little about Latgalian language, culture and history to consider them worth paying attention to, and the present education system does not compensate this gap. An important task in current Latgalistics is not only developing the language itself and its scientific research, but also spreading information about Latgalian language and culture.

АЛЕКСЕЙ ВИКТОРОВИЧ АНДРОНОВ
baltistica@gmail.com

Кафедра общего языкознания
Филологического факультета
Санкт-Петербургского государственного университета
Университетская наб. 11
Санкт-Петербург, 199034, Россия